

nie była zupełnie wykluczoną z udziału w Radzie państwa. Jutrzejszy wybór powinien opozycję przekonać, że wniosek Zeitthammera nie tylko pod względem sprawiedliwości, ale także pod względem użyteczności dla Niemców i dla Czechów, zasługuje na mniej namiętną krytykę.

Czytając w niektórych dziennikach tutejszych komentarze do rozpraw budżetowych, można by łatwo sądzić, że Wiedeń i niemieckie kraje w Austrii znajdują się w wiliu rewolucyjnej. Na usprawiedliwienie dzienników należy jednak przyznać, że i z ostatnich posiedzeń Izby można by podobnie wywnioskować. Tymczasem zapewnić mogą, że fizyonomia stolicy jest najspokojniejszą i bynajmniej nie licuje z fizyonomią Izby i dzienników. Znaczenie opinii dzienników np. o projekcie ustawy przemysłowej wypracowanej przez hr. Egberta Belcredię; zdawałoby się, że masy ludu gotują się do napaści przeciw sprawodawcy. Tymczasem faktem jest, że z sfer przemysłowych w Austrii ciągle sypią się uchwały nieufności na rzecz opozycji, a wiedeńscy przemysłowcy postanowili wysłać deputację do hr. Egberta Belcredię z podziękowaniem za obronę ich interesów. Rozumie się samo przez się, że lekceważenie opozycji Niemców przeciw gabinetowi było wielkim błędem i grzechem politycznym; ale dzienniki opozycyjne przesadą szkodziły sprawie, której służyć zamierzają.

Wiedeń 17 lutego.

Cały Wiedeń jest od dwóch dni pod wrażeniem wiadomości, jaka doszła do Znam, że się znalazł prawdziwy morderca Katarzyny Balogh, zabitej d. 30 kwietnia 1878 r. Trybunał tutejszy rozpoczął nowo śledztwo i ciało zabitej zostanie wyjęte z grobu dla nowej obdukcji, chociaż wątpliwą jest rzeczą, aby po czterech latach można było skonstatować powody śmierci. W swoim czasie, komisja śledcza nie przypuszczała możliwości otrucia i zacydowała, że Balogh umarła od uduszenia.

Los tego młodego człowieka, który ma być synem powszechnie poważanego prokuratora ze Znam, p. Wasznera, wzbudza chyba litość, bo jak cała przeszłość świadczy, cierpi on na obłąkanie zmysłów. Ważniejszem jest pytanie, czy nie została tym razem skazana niewinna osoba? Jeśli się deponuje Wasznera sprawdzą, to nastąpiło w tym procesie to, co przepowiedział w swej mowie obrońca Katarzyny Steiner Dr. Munda i tysiące innych osób, że jeszcze wypadek jakiś wyświeci prawdę, bo nad sprawiedliwość ludzką jest inna wyższa, sprawiedliwość boska!

Katarzyna Steiner znajduje się obecnie w więzieniu Murau.

Z teatru wojny mało mamy nowych wiadomości. Jedną z ważniejszych ekspedycji było zajęcie Zimje Palje, potrzebne dla zapewnienia komunikacji między Mostarem i Newesinje z jednej i Glawiatiewo i Konijno z drugiej strony. Wszystkie dzienniki opozycyjne, a nawet N. fr. Presse, oddają sprawiedliwość biegłości i znajomości rzeczy głównokomenderującego hr. Jowanowicza.

W obecnej chwili wszystkie punkta strategiczne są w ręku naszego żołnierza; wojsko posuwa się pomalutka ale ciągle i na całej linii, a tem samem teatr powstania coraz się bardziej zmniejsza. Ostatnie wiadomości z Cetyni są nader uspokajające. Dnia 10 lutego miała się odbyć rada stanu, na której książę Mikołaj oświadczył w sposób kategoryczny, że ma stanowczy zamiar utrzymania ścisłej neutralności, i dał stosowne w tym względzie instrukcje swoim ministrom. Następnie rozesłano na wszystkie końce proklamację księcia do ludności, która ją czyta, nie brać udziału w niczem, co by mogło zepsuć przyjaźne stosunki, jakie dzisiaj łączą Czarnogórę z Austrią.

Nakoniec korespondencja donosi, że wczesna wiosna ułatwia operacje wojskowe i że duch żołnierza jest wszędzie wyborny.

Rząd francuski oświadczył tutejszemu gabinetowi, że się zupełnie solidaryzuje z oświadczeniem mocarstw (w Konstantynopolu) względem utrzymania status quo w Egipcie. Obecny stan rzeczy nie wymaga wprawdzie interwencji, ale gdyby się pokazała konieczność takowej, wtedy Francja będzie się starała porozumieć z innemi o co do mających się przedsięwzięć kroków i rząd francuski będzie się nadal opierał na koncercie europejskim. Oświadczenie to sprawiło, ma się rozumieć, najlepsze wrażenie. Lada dzień spodziewają się na Ballplatz podobnych oświadczeń ze strony rządu angielskiego.

Ziemia Polska.

W sejmie pruskim podczas rozpraw nad etatem

ministerstwa rolnictwa poruszono i sprawę towarzystw rolniczych. W sprawie tej zabierał dwukrotnie głos poseł p. Kantak, słusznie się żaląc na to, że towarzystwa polskie rolnicze, choć zajmują się wyłącznie kwestjami rolnictwa, ulegają przecież dozorowi policyjnemu, i na to, że rząd ich nie uznaje i nie subwencjonuje, choć mają na oku sprawę dobra publicznego. Koło polskie wystąpi prawdopodobnie z wnioskiem o uznanie polskiego Towarzystwa centralnego rolniczego na równi z niemieckimi i o subwencjonowanie takowego. Występowało ono już w poprzednich latach z podobnym wnioskiem, ale wówczas skutku nie odniosło.

Poseł Kantak mówił dalej: Rolnictwo powinno, jak to powiedział p. minister, pozostać dziedziną neutralną. Jako taką uważamy i my takowe. W stowarzyszeniach naszych nie chcemy o niczem innem rozprawiać, jak tylko o rolnictwie, pragniemy rozwoju kraju i ludności pod względem materialnym, i dla tego spodziewam się, że p. minister także przyjdzie do przekonania pod tym względem, iż polskie stowarzyszenia tak samo uprawnione są do uznania przez rząd i do subwencjonowania i do uwolnienia od dozu policyjnego, niewątpliwie zbytecznego, tak samo, jak inne stowarzyszenia rolnicze a mianowicie stowarzyszenia niemieckie w mej ojczyźnie. (Bravo!)

Kronika miejscowa i zagraniczna.

Kraków 18 lutego.

Namiestnik hr. Alfred Potocki odjechał dziś rano do Lwowa wraz z swoją małżonką, która się z nim w Krakowie zjechała wracając z Wiednia.

Wielu z delegatów do Rady państwa korzystając z chwilowej przerwy, przejechało dziś przez Kraków do Galicji.

Dla uroczystości rocznicy wyboru prezidenta miasta Dra Weigla odbył się wczoraj po godz. 7ej wieczorem korowód z pochodniami i muzyką, która odegrała serenade przed mieszkaniem Prezydenta.

Magistrat tutejszy wzywa w skutku zarządzenia ministerstwa obrony krajowej, wszystkich właścicieli koni, zwierząt jucznych i wozów, aby karty spisowe, których im bezwzględnie komisarze obwodowi dostarczają, należycie wypełnili i najpóźniej w 3 dniach tymże przedłożyli.

Uroczysta instalacja X. Jarynkiewicza i X. Ignacego Barana, jako wikaryuszów kościoła katedralnego, odbyła się wczoraj o godzinie 10 zrana w katedrze na Wawelu przed ołtarzem św. Stanisława.

Na balu na dochód Szpitala św. Ludwika dla dzieci, który się odbędzie w poniedziałek w sali hotelu Saskiego, będą gościniami: hr. Maryja Badenowa, ks. Marcelina Czartoryska, ks. Zuzanna Czartoryska, pp. Stanisławowa Feintuchowa, Józefa Grabowska, Mikołajowa Jawornicka, Henrykowska Kieszowska, hr. Lasocka, p. Benedykta Lipkowska, ks. Cecylia Lubomska, hr. Zofia Tarnowska, p. Teichmanowa; gospodarzami: ks. Aleksander Czartoryski, prof. Dr. Jakubowski, p. Czesław Jaroszyński, p. Jan Kanty Kirchmayer, hr. Adam Krasinski, hr. Feliks Mielecki, prof. Dr. Papiński, prof. Dr. Rożner, p. Dionizy Skarżyński, Dr. Feliks Szlachetkowi, prezydent Dr. Weigel, hr. Henryk Wodziecki, prof. Teofil Ziemia.

Komitet balu uprasza, aby osoby, których niedoszły zaproszenia, zechciały się zgłosić do komitetu zasiadającego jutro od godziny 10 do 2, a w dzień balu to jest w poniedziałek przez cały dzień.

Ponieważ bal na dochód szpitala św. Ludwika ma przebiegać na cel szlachetny i święty z lat przeszłych tradycje i jest ostatnim w tym karnawale, spodziewać się można, że powodowana chęcią dopomoczenia dobroczynnej instytucji oraz i weselogo zakończenia zapust, jak najliczniejsza zbierze się publiczność.

Bal kostiumowy Kola artystyczno-literackiego. Do kasy komitetu balu wpłynęły dalsze nadatki: hr. Aleksandra Przedzińska nadała specjalnie na pomnik Mickiewicza 200 rs., p. Dawid Rosenblum z Warszawy 100 rs., prezydent Weigel 15 zł., ks. Wanda Jablonowska 17 zł., dyr. Secher z Wiednia 20 zł., X. D. 10 zł., P.P.P. 15 zł., hr. St. Tarnowski 15 zł., hr. Włodzimierz Borkowski 10 zł., Dr. Marceł Tarnawicki 10 zł., poseł Natan Kallir 10 zł., p. Józefa Gralewskiego 10 zł., p. Alfredowa Miliecka 9 zł., poseł Leon Chrzano-wski 8 zł., hr. Adam Sierakowski 15 zł., hr. Alfons Sierakowski 2 zł., p. Hugonowa Johnowa 17 zł., p. Rudolfa Johnowa 4 zł., hr. Mniszek 7 zł., p. Józefowa Szulca 7 zł., p. Juliusz Grosse 6 zł., Dr. Smolka 3 zł., p. M. Pawlikowski 5 zł., hr. Reyowa 2 zł., hr. H. Wodziecki 2 zł., hr. Roman Wodziecki 2 zł., hr. Antoni Wodziecki 4 zł., Dr. Maciej Jakubowski 3 zł., hr. Chomętowski 4 zł., Dr. Grabowski 1 zł., p. Jorkach Koch 3 zł.,

radca Rzewuski 2 zł., hr. Józefowa Wielopolska 2 zł., dyr. H. Kieszowski 2 zł.

Bal Mickiewiczowski we Lwowie, w którym wzięło udział przeszło 600 osób, przyniósł, jak donosił wczorajszy telegram, bardzo znaczny, czysty dochód, bo 2,500 zł. Suma ta dołączona do tych, jakie w ciągu tego karnawalu wpłynęły z balów na ten cel dawanych w Krakowie, wzmaga nadzieję, że myśl wzniesienia pomnika wielkiemu poecie, coraz bliższą jest urzeczywistnieniu. Bal Mickiewiczowski, jak donoszą dzienniki lwowskie, był najświetniejszym z balów tego karnawalu we Lwowie. Poloneza prowadził marszałek Zybkiewicz z hr. Russocką. Pochód tryumfalny tancerki w elektrycznym oświetleniu, urządzony w kotylinie, miał wywierać magiczne wrażenie.

Antoni Jezierski, generał wojsk polskich z r. 1863, zmarł onegdaj wieczorem w 60tym roku życia. Zmarły urodził się w Warszawie. Oddany do szkoły podwójnej w Petersburgu, po ukończeniu onej, udał się w roku 1848 wraz z innymi do Galicji, zkąd następnie wyruszył do Węgier. Prakuł w piechocie, a następnie w konnicy. Po ukończeniu kampanii wyjechał do Turcji. W roku 1852 wrócił do kraju. Objąłszy po matce majątek należał do towarzystwa akcyjnego, założonego przez Zamojskiego, w celu eksploatacji żelaza i budowy kolei. W roku 1854/5 brał żywy udział w wypadkach, które go zniwoliły do opuszczenia kraju. W roku 1860 widzieliśmy go znowu w Warszawie. Wówczas to pisał artykuły o Serbii i południowej Słowacji, szczególnie wogóle. Rząd narodowy zawiązał go do współudziału w powstaniu. Działania rozpoczął w dobrach Radziwiłłowskich, walcząc z brakiem broni, amunicji i pieniędzy. Zetknąwszy się z oddziałem Langiewicza, połączył się z nim, a po ustąpieniu tegoż objął dowództwo. Nominację na generała dał mu Langiewicz przed samem przejściem granicy galicyjskiej. Wkrótce sam poszedł w ślady dyktatora. Ranny przebywał we Lwowie, gdzie aresztowany, został zasądzony i wywieziony do Kufsteinu. Uwolniony po roku, wyjechał do Paryża. Powróciłszy w r. 1873 do kraju, pracował w Wydziale krajowym. Był to człowiek cichy, żołnierz zany i waleczny, cieszył się zawsze należnym szacunkiem i każdy z kolegów z pewnością westchnie serdecznie za spokoję jego duszy.

Straszna katastrofa wydarzyła się 6 b. m. na lodzie między Kronstadtem a Oranienbaum w Rosyi. Około 60 sanek puściło się wieczorem wśród śnieżnej zawiły z powrotem z Oranienbaum do Kronstadt. Uragan szalał po bezśnieżnym zwierciadle lodu. Dopóki sanki znajdowały się pod ochroną daleko w morze sięgającej tamy dla dopływu panowców, jazda szła dobrze; zaledwo jednak sanki minęły tamę, burza rozzerwała nieprzebraną siłą łachoczących sanek. Przednia część szlachetowej karawany składająca się z 20 sanek zdołała po wielkich trudach dotrzeć do Kronstadt, około 20 sanek zawałoło do oranienbaumskiego brzegu, reszta błąkała się długo po lodzie. Pomiędzy pierwszymi znajdował się kapitan Powaliszyn, który wysłał na ratunek żołnierzy. Burza nie dozwoliła im jednak spełnić zadania. Tymczasem odbywały się na lodzie przerażające sceny. Konia padły. Zerwały się na nogi, nie mogły się oprzeć wiatrowi, który wraz z sankami i podróżnymi pędził je w tuman mgły osłaniającej horyzont. Niektórzy z podróżnych dostali się po długiej walce z burzą do budy strażnicy, stojącej w połowie drogi na brzegu, aby doczekać rana, grzejąc się przy żelaznym piecu. W jednych sankach znajdował się Dr. Bogdanow, porucznik Globa-Michailenko i jego 7-letni synek. Sanki te, które się dostały chętnie do „Wojennego-Ugola“ zostały porwane do Kronstadt; u sanek coś się zepełniło, woźnica wysiadł, aby uszkodzone naprawić. W tej samej chwili jednak wiatr wirując nim, uniósł go daleko. Dr. Bogdanow, który wysiadłszy chętnie konia prowadził za ugle, doznał tego samego losu. Następnego rana znaleziono Bogdanowa pod „Wojennym Ugolem“ z odmożnionymi rękami w stanie sennym, bezwiednym, jaki zwykły poprzedać zmarznięcie i gdy przywrócono go do życia, za jego wskazówkami poczęto szukać sanek w których siedział porucznik Globa-Michailenko i syn jego. Oba już nie żyli. Woźnicę znalazł patrol wysłany za nim na pół zmarłego. Udało się również patrolowi ocalić dwóch mieszczan od śmierci jednego z nich napotkano na lodzie z odmożnionymi członkami i odstawiono do szpitala. Jak silnym był orkan, który tego wieczora w ulicach Petersburga uczynił wszelki ruch niemożliwym, dowodzi ta okoliczność, że sanki, przy których koni padł, kilkakrotnie około niego się przewracały tak, że konia udułilo chomatom.

Gdzie ludzie najdłużej żyją? Według wykazów statystycznych Grecja jest tym błogosławionym krajem, w którym wiek dochodzący do lat 100 i przeszło nie rzadkim jest wypadkiem. W Atenach umarło w r. 1876 siedm osób między 80 i 112 rokiem życia. Naczelnik lekarz armii greckiej stwierdził od lutego do października kilka śmierci osób w tym wieku.

Ważny środek, który organiczny związek artystycznej formy stanowi, dają na zewnątrz i zaorzymując pędzel w biegu, utrwała kontur dopiero. Zjad w mniejszych jego obrazach, jak opisany wyżej obraz pierwszy, postacie i przedmioty, są jakby planami farb o nierównych i nieraz poszarpanych konturach. W ob. obrazach większych jak „Śmierć św. Sebastjana“, skora figury w ten sposób powstają, wzbiora i zakrągla się, otacza je na obwodzie grubą, szeroką, ciemno-brunatną linią, aby je już dojrzałe, wykreślił jakby nożem z ta i z całą plastyką wyrzucił na wierzch.

Przy tej met-dzie ręka kierowana uczuciem, dążąca do wywołania wrażenia i do wydatnienia charakteru, nadaje nader szczegółowi i kształtom, w których się to wrażenie i ten charakter skupia, rozmiary za wielkie lub za silny kładzie nacisk na nie. Oczy ze zbyt rażącym blaskiem występują z twarzy, ramiona lub nogi sięgają zadaleko naprzód z obrazu. Artysta rozmyślnie podnosi w pewnych miejscach diapazon, aby zwrócić uwagę i poruszyć wyobraźnię patrzącego. Na tle ciemnym, mrojącym zwyczajnie i chłodzących po deskach sceny jak po posadzce pokoju, wznosi główne postacie na koturny, każe im donosić głosem przemawiając przez usta otwarte starożytnej maski i robić dramatyczne gesta tragedii właściwe.

Mówią, że Ingres, ten nie tylko stróż, ale i kapłan wielkich tradycji, na kilka miesięcy przed śmiercią, zastał raz w pracowni jednego ze swoich przyjaciół liczne grono młodych i początkujących artystów. Na stalągach stał dobrze zachowany i blizszyż emalia pierwotnej powłoki jakiś stary obraz fandyryjnej szkoły. „Panowie uczcie się i szukacie dróg—rzekł on—późwście

liczących 80, 85, 95, 110 i 120 lat. Ten sam lekarz miał w swej kuracji księdza urodzonego w r. 1758, który wywycięziony został na księdza w r. 1797 i w jednej gminie (St. Basil) przez 81 lat był duszpasterzem. Ngdy on nie chorował i mając lat 120 uprawiał swoje gospodarstwo rolne. Wdowa po znanym z greckiej wojny admiraie Miaulisie umarła licząc lat 96. W Payos umarła Regina Argyr mając lat 110. Tenże sam lekarz nadmieniał o żyjącej w gminie Arata zakonnicy, która licząc lat 102, codziennie uczęszcza do kościoła i uprawia swój ogródek.

Wystawa niestałająca Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Sukiennicach otwarta codziennie od godz. 11ej do 4ej, prócz poniedziałku. — Wstęp w niedzielę 15, w dnie powszednie 30 centów.

Gabinet archeologiczny uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium majus) zwidzają można codziennie od 12ej do 1ej prócz niedziel. świat i fory uniwersyteckich.

Muzeum Techniczne przemysłowe w gmachu Franciszkańskim otwarte codziennie od g. 10ej do 6ej. — Wstęp 20 cent. od osoby. W niedzielę od 10ej do 2ej bezpłatnie.

Dnia 17go lutego w południe zadymka, wieczorem deszcz; term. od -1.4 doszedł do -2.8 C. Barometr wraca w górę; o g. 7ej rano d. 17 stan jego był 741.5 millim., term. +1.6 C. — Wiatr zachodni.

W niedzielę 19go lutego: Ś. Mansweta b.; w poniedziałek 20go: ŚŚ. Leona i Zenobiusza.

Wiadomości artystyczne, literackie i muzyczne.

Porucznik flotkowy, komedia słynnego Mosera, zostanie przedstawiony jutro na dochód sympatycznej i miłutkiej artystki pani Baumanna. Sztuka ta grana z ogromnem we Lwowie powodzeniem, jest nader zabawna i obfituje w sytuacje i epizody komiczne; to też publiczność, która jutro tłumnie popieszy do teatru, może być pewną, że przyjemnie spędzi wieczór. Komedia to rzeczywiście licująca z ostatkami karnawalu.

Prof. St. hr. Tarnowski wyjeżdża w niedzielę do Warszawy, gdzie będzie miał szereg odczytów o *Niebojskiej komedii*. Zabawi on w stolicy parę tygodni, a pierwszy odczyt namierzony na środę o godz. 5 w sali ratuszowej. Jak *Stawa* donosi, wszystkie bilety abonamentowe na te odczyty zostały już rozsprzedane.

Sewer, autor uwiecznionej na warszawskim konkursie komedii p. t. *Pojedynek szlachetnych* i kilku ładnych noweli, ukończył nową 3-aktową komedję polityczną, która oddał dyrekty teatru. Tytuł tej komedji jeszcze nie jest zdecydowany. Prawdopodobnie znać się będzie *Wielka polityka lub Walca stronnictw*. Rzecz dzieje się we Francji.

Pani Modrzejewska wystąpiła w Warszawie na dochód szpitala dla dzieci w komedji Korzeniowej *Panna Mężatka*. Rola ta, tak dobrze znana publiczności krakowskiej, należy do najlepszych kreacji znakomitej artystki.

Żółkowski ciężko zasłabł. Dzienniki warszawskie wyrażają jednak nadzieję, że wielki aktor będzie mógł wystąpić z końcem miesiąca.

Munkasy bawi obecnie w Wiedniu. Wielki malarz węgierski stał się *la hémus du jour*. Na balu dziennikarzy (*Concordia-Bill*) był on osobistością najwięcej na siebie zwracającą uwagę. Przedwczoraj był na audyencji u Cesarza, który go przyjął nader łaskawie, wyrażając mu zadowolenie z osobistej poznania autora takiego arcydzieła jakim jest „Chrystus przed Pilatem“. Munkasy udaje się do Pesztu, gdzie ma jego rodacy przygotować przyjęcie pełne entuzjazmu. Do *Pressey* telegrafują z Pesztu, że magistrat tamtejszy postawił wniosek w radzie miejskiej nadania Munkasemu obywatelstwa honorowego. Jest to wielki i rzadki zaszczyt. W historii bowiem Budapesztu trzy tylko osoby podobne wypadki nadania obywatelstwa honorowego, mianowicie w r. 1848 Smolec za jego mowę w obronie węgierskiej konstytucji, hr. J. Andrassemu i kanonikowi Lengyel za olbrzymie fundacje na cele humanitarne.

Angut Barbier znany francuski poeta i członek akademii umarł w Paryżu w 77 roku życia. Najcenniejszym jego utworem są *Jamby*, polityczne satyry, w których poeta z niezmienią siłą, docho-dzącą czasem do grubiaństwa, chłoszcze niemilosier-nie zbrocznia społeczeństwa, *Jamby*, zwrócone również przeciw dynastji Bonapartych, zjednały mu wielką popularność w obozie republikańskim. Jego wybór do Akademii francuskiej (1869 r.) był krokiem opozycji ze strony słynnego grona nieśmier-telnych przeciw Napoleonowi III. Barbier był poetą w najwyższym stopniu tendencyjnym. Dzisiaj prze-

brzmiały te walki, zmieniły się hasła. To też próz kilku ustępów pierwszorzędną piękności mających piętno prawdziwego natchnienia, nie wiele przejdzie do potomności z utworów zmarłego poety.

L'abbé Constantin powieść L. Halévy, która tak zachwycała czytelników *Revue des Deux Mondes*, wyszła obecnie osobno. Jest to jedna z najładniejszych powieści, jakie w ostatnich czasach pojawiły się we Francji.

Treść Nr 6 *Wędrowca*: Obserwatorium morskie w Hamburgu (z drzew); Szkice etnograficzne z Pruskiej Litwy, przez Dra J. J. Ossowskiego (dok.); Dziennik podróży naokoło świata, przekład z franc. (c. d.); Notatki z wycieczki na Czarnohór, podał J. Bąkowski (c. d.); Hiszpania (dok.); Wyspy Fidji. Na podstawie artykułu H. Greffretha; Kronika geograficzna; Nowości; „Narzędzia żeglarska“, pow. z ang. (c. d.). Do tego numeru dołączony jest 28 arkusz dzieła „Marokko“, wspomnienia z podróży E. Amicisa.

Rozmaitości.

Odkrycia, wynalazki i nowości techniczne.

W kwestji czyszczenia miasta. W *Annales industrielles* 1881 donosi p. M. Lavoinne o nowym systemie czyszczenia miast, który według projektu p. M. Waring w mieście Memphis (Tennessee Stany Zjedn. Półn. Amer.) w b. r. wykonano, a który się wielce odróżnia od używanych dotąd systemów kanalizacyjnych.

Memphis rozciąga się w długości 4 kilometrów po lewym brzegu rzeki Mississippi, liczyło zaś w r. 1876 wyżej 40,000 mieszkańców.

Najbardziej zaludniona, i dla handlu najważniejsza część miasta, leży między rzeką Mississippi, i martwą odnogą (powyżej miasta do niej wpadającej rzeki Wolf River), która zabierała wszelkie odchody kanałowe miasta; najwyższe położenie tej części miasta wynosiło się tylko 10,50 metrów po n.d. niski stan wody, i bywa często przy powodziach zalane.

Z powodu często się powtarzających epidemij w ciągu ostatnich lat, zwolano ankietę, celem obmyślenia i podania środków zaradczych.

System proponowany przez członka ankiety M. Waringa obowiązywał zmniejszenie kosztów preliniowanych na 15 milionów franków, do sumy 1,142,500 franków. Projekt jego skupia się w następujących punktach:

1. Uskutecznienie sieci kanałowej z rur o małej średnicy; na ten jeden tylko cel, aby odprowadzać feces, całkiem oddziennie od wody deszczowej.
2. Wentylacja sieci kanałowej i kanarów domowych, za pomocą kominów powietrznych, wypro-wadzonych po nad dachy domów.
3. Bezpośrednie łączenie się każdej gałęzi z kanałem, nie używając wcale tak zwanych diaphragmów, albo zamknięć hydraulicznych.
4. Codzienne wymyćcie kanarów, za pomocą automatycznie oddziałujących basenów do spló-kowania, umieszczonych po końcach odnog.

Na podstawie doświadczenia, które Mr Waring przeprowadził przy kanale „Grand Hotelu“ w Saratogu, słynnym miejscu kąpielowem w kraju New-York, w czasie największego ruchu sezonowego, zatem w czasie największej używalności, obliczył on, iż rura o średnicy 6 centymetrów wystarczająco powinna do odprowadzania fecesów z grupy domów zamieszkałych przez 1300 mieszkańców; uwzględniając, aby nawet w czasie największego zajęcia ta rura tylko do połowy na-pełniona była, by wolne miejsce u góry służyło do wentylacji. Aby jednak być pewnym i zapobiedz wszelkim zatykaniem się rur, przyjął Mr Waring za podstawę dla odnog, czyli kanarów domowych, średnicę rur na 10 centymetrów, na kanały uliczne używa rur o 16 centymetrów średnicy i tylko odnogi dłuższe nad 900 m-trów dostają rury 20-centymetrowe.

(Dokończenie nastąpi).

Koncert Billa.

Zdarzają się nazwiska w dziedzinie sztuki, noszące w sobie szkołę. Do takich, zalicza się nazwisko Billa. Należy on do tych niezliczonych potentatów fortepianu, którzy między siebie dzielą niejako królewską władzę: Liszt, Rubinstein, Billa — są to najświetniejsze dziś potęgi. Ci kory-fusze wywierają wpływ stanowczy na literaturę muzyczną i jej pedagogikę, na cały ruch muzyczny bieżącej chwili.

Cała karyera artystyczna Billa, pod najszczęśliwsiemi rozwiłła się wutkami. W 9 roku życia, udziałem muzycznym okazało się być niezawodnym — syn znanego w Niemczech pisarza, odebrał wzorowe wykształcenie. W swoim za-

pieśni, którą nam w duszy muzyka jego barw roz-budziła. Jest w tym obrazie coś z niezmiennych praw przeznaczenia, jest jakiś potężny powiew nieskończoności.

Na precyzyjnie ścianie w tej samej sali wisiał drugi obraz malarza, przedstawiający *Śmierć św. Sebastjana*, a zatem przedmiot tak często przez malarzy włoskich XV i XVI wieku a zwłaszcza przez wielkich kolorystów powtarzany. Jak je-dnakże oryginalnie go artysta pojął i jak on jest różny od obrazu pierwszego?

Pod wielkim rozłożystym dębem leży wzdłuż nagi młodzieniec na murawie, z głową przechylo-ną w tył i od ran odniesionych kona czy też już skonał. Strzały sterczą mu w piersiach. Dwie za nim owinięte w długie szaty kobiecy. Jedna strza-ły z ran wyjmując a druga trzyma urnę z balsa-mem i ogląda się za zbirami, których morderstwa dopełnili i których widać oddających w głębi wawozu. Słońce już zaszło za góry, lecz pozosta-wiło za sobą na widnokręgu szeroką lunę o to-nach ciepłych, zielonawych nieco i pełnych jakiejś dziwnie melancholij, na której jasnym tle maluje się cała scena w cieniach skąpana. Konary dębu poczerwieniały już jesienną, będąca lata zachodem. Dzień już przeszedł. Gwary ludzkich nadużyć i zbrodni przebrzmiały. Odjechali gdzieś do snu ci, których piersi drgały gorączką i ruchem rozbu-dzonych namietności na tej przestrzeni. Ten piękny młodzieniec przed nami skończył cierpienia i życie jego także zaszło jak słońce za widnokrąg rzeczywistości. Zbliżyły się tylko dwie istoty, ja-dwa anioły pocieszyciele, słodkie jak spokój i jak cisza, aby strzały z ran wyjąć i namaszczyć umęczonego. Zdaje ci się, że powoli, ostrożnie i cicho stąpają, że szepcą do siebie słowa współczucia

na ucho, aby nie zakłócić milczenia. Faktura się zgładziła, wszystkie niespokojne ruchy pędziły się zlały i stopiły. Kto cierpiał, kto chociaż raz w ży-ciu doznał uczucia ciężaru gniozącego piersi i wie, co to jest, gdy ten ciężar spadnie, ale zostawi po sobie smutek bez nadziei, kto wie, czym jest rezygnacja, ten tego dzieła nie zapomni.

Pierwszy z opisanych przez nas obrazów jest nie wielkich rozmiarów, a poświęciliśmy mu wiele miejsca; drugi jest znacznie większy, a strześli-śmy jego myśl w kilku słowach. Przedmiot pierw-szego jest boski i w głębokości tudzież szeroko-ści pomysłu nieskończony. Ogromem swym, roz-maitością i bogactwem przechodzi zwyczajne gran-lice twórczości; i dlatego artysta patrzył nań przez zmniejszające szkła, aby skupić i zsumować szcze-gół w ogólnych efektach. Przedmiot drugiego jest ludzki, określony i prosty; dał się wyrazić w kil-ku postaciach i z tego powodu malarz rozszerzył dla niego rozmiary, aby każdy w nim szczegół wystąpił wyraźnie i aby mówił za siebie. Pierw-szy porusza wyobraźnię i domyślać się każe wielu rzeczy, których w nim nie ma; drugi przemawia jasno do refleksji i do uczuć. Pierwszy robi wra-żenie czynne, wywołuje w nas wewnętrzny duszy akcyę i zmusza nas, byśmy wnieśli coś z włas-nej twórczości; drugi wywiera wrażenie bierno, łączy ze sobą i łagodzi sprzeczności, uspokaja i harmonizuje nerwy. Pierwszy bierze a drugi daje. Pierwszy jest szkiem a drugi obrazem skończo-nym, ale wobec, tak jednego jak drugiego, nie może być obojętnym człowiek, mający zmysł o-twarty na piękność i sztukę.

Faktura obrazu pierwszego jest prędka i nie-równa; przypomina tę miotłę w dłoni pijanego, ce balai ivre, do której porównywano pędzel ar-

tysty. Faktura drugiego jest powolna i spokojna. W zamasytości jednak pierwszej znać hamulec woli, która ręka kieruje; w pieszczołtliwej staran-ności drugiej znać pełną fantazyi swobodę; w o-bu widać naturę namiętną i gorącą, ale skupioną w sobie i panującą nad uczuciami.

Delacroix zaczynając obraz nie wykończył z gó-ry pojedynczych i najbardziej efektownych części, aby je później łączyć ze sobą, aby luki pozostałe między niemi wypełnić, nie tworzy mozaiki mechanicznie zestawionej z barwnych fragmentów, ale opanowuje odrazu całą przestrzeń płótna, któ-rą na przed oczyma, maluje wszystko razem i z bezbarwnego tła wydobywa całość przedmiotu organicznie, stopniowo, nie ustając w pracy, po-tęgując ją coraz bardziej, dopóki dzieło nie od-powie twórczej myśli, dopóki, że tak powiemy, nie opuści ciemnych zakątów wyobraźni, aby się przenieść w zupełności na dziennem świadem o-świeconą stalę. W ten sposób powstają zrazu pod jego pędzlem chaotyczne i nieujęte, zamgle-ne i niewyraźne i jakby z mas cieni i jasności utkane formy, niby obłoki wiosenne w których poznajemy znajome kształty, niby szpary, rysy i plany starych i opuszczonej murów w których widzimy profile znanych twarzy. Skupia się to później, uwytadnia, nabiera ujęcia, ożywia i wy-stępuje z pierwotnego chaosu z uderzającą siłą i blaskiem.

W traktowaniu pojedynczych figur nie zaczyna od konturu, od linii zewnętrznej, ale od środka t. j. od tych wybitnych szczegółów, które dają figurze charakter i fizjognomię. Nie rysuje prawie swoich postaci, ale je modeluje, działając pędzlem na płótno lub papier, tak jak rzeźbiarz palcami na glinę, aby z niej kształt wydobyć. Od tego

aby wam doświadczeni malarz dał naukę. Oto jest przepysany Van Eyck, uczucie jego piękność i widziwie jakie to jest nieporównane i jak godne uwielbienia arcydzieło. Lecz czy wiecie dla czego? Oto dla tej prostej przyczyny, że jeśli po-krójcie ten obraz na kawałki i rozrzućcie je po-jedynczo po wszystkich częściach świata, to tak dzisiaj, jak za wiek i za dziesięć wieków, każdy prawdziwy znawca, który jeden z tych kawałków przypadkiem odnajdzie i weźmie do ręki, będzie musiał zawołać: „jakie to piękne!“ i „jak na tem znać pędzel sumiennego artysty!“. Przyjrzyjcie się tym ręką, tej tkaninie, tym perłom i powiedzcie, czy sumiennosc może iść dalej? Widok ich wsku-tek tego zachwyca nas tak jak widok fragmentów starożytnych rzeźby. Panowie rozwijacie się i kształ-cicie, lecz jeśli nie będziecie mogli wywalczyć sobie głosem uznania i sławy, to starajcie się przynajmniej o to, aby każdy patrząc na wasze obrazy mógł powiedzieć: „Oto jest dzieło sumien-nego artysty!“ Otóż mimo to wszystko i mimo różne techniki i sposoby traktowania sprawiają-cych, że ani fragmentów Van Eycka ani Ingra z pojedynczymi częściami obrazów Eugeniusza Delacroix pod żadnym względem porównać nie można — szczegóły w dziełach tego ostatniego mają niezależną od całości wartość. Z każdego z nich łatwo jak *ex ungue* poznać *leonem*; w każdym znać życie i gorącą artystyczną twórczość.

(Dalszy ciąg nastąpi).

